

Luchtfoto van gebouw 1 in vondstzone 9, de boerderij waar de oudste drempel gevonden is. De groene lijnen laten de wanden van het huis zien. De blauwe lijnen geven de omtrek van de takkenpaden weer. De gele cirkel zoomt in op de drempel.

Het gezinsleven in de IJzertijd

Hoe woonde het gezin?

In de IJzertijd waren er nog geen steden en dorpen. De mensen woonden in boerderijen. De dichtstbijzijnde burens woonden honderden meter verderop. De drempel, die nu voor de ingang van de Vlaardingse trouwzaal ligt, is afkomstig van een ijzertijdboerderij uit de vierde eeuw v. Chr. Het huis bood onderdak aan zowel mens als dier. Aan de ene zijde van het huis lag de stal, aan de andere zijde het woondeel. De wanden van de stalboxen zijn teruggevonden en in het woondeel lag de haard die was bekleed met scherven, zodat het vuur zich niet uit kon breiden. De haard lag in het midden van het woondeel. Dit was in die tijd een gebruikelijke manier om je huis in te delen. Voor ons is het heel normaal dat iedereen zijn eigen kamer heeft in het huis. In de IJzertijd was er maar één ruimte waar alle huiselijke activiteiten plaatsvonden. Vroeger sloep ook iedereen in deze ruimte en vaak in dezelfde slaapplek. Een menselijke lichaam geeft veel warmte af, en je kunt je wel voorstellen dat de kinderen elkaar goed warm konden houden als ze naast elkaar sloepen. In de prehistorie bestond het verzorgingstehuis voor bejaarden nog niet en woonden de opa en oma bij hun zoon of dochter in huis. De grootouders speelden zolang ze konden, nog een actieve rol in het huishouden.

Hoe groot was een gezin?

In Vlaardingen woonden destijds volgens berekeningen maar liefst 25 tot 35 mensen per km², wat het tot een

van de dichtst bewoonde gebieden van Nederland maakt in die periode. De Vlaardingse ijzertijdboerderijen zijn wel iets kleiner in omvang dan de boerderijen uit andere vindplaatsen. Vermoedelijk leefden er niet meer dan zo'n vijf tot zes mensen in een boerderij. Dat lijkt erg weinig zeker als opa en oma ook nog in huis woonden. Maar veel kinderen stierven al op jonge leeftijd. Het kan dus heel goed zijn dat een moeder die vier kinderen baarde, er uiteindelijk maar twee grootbracht.

Hoe vond je je huwelijkspartner?

Omdat iedereen verder van elkaar vandaan woonde in de IJzertijd dan nu, en de mobiliteit toen ook veel beperkter was, verliep de zoektocht naar een metgezel anders. Uit de vondsten is bekend dat er verschillende handelscontacten bestonden, die soms tot wel honderden kilometers buiten het dorp reikten. Een voorbeeld daarvan zijn fragmenten van een maalsteen van basaltlava. Basaltlava is een vulkanisch gesteente en moet dus geïmporteerd zijn; een mogelijk herkomstgebied is de Duitse Eifel. Via tussenhandelaren is in het onze streken terechtgekomen. Hoever ging men op reis op zoek naar een huwelijkspartner? Waarschijnlijk werd die dichter bij huis gezocht. Feesten zullen een goede gelegenheid zijn geweest om iemand uit de streek te leren kennen. Daarbij kunnen we denken aan huwelijksfeesten van een bekende of een familielid, of religieuze feesten om goden of de verandering van de seizoenen te eren.

Tacitus

Een Romeinse auteur schrijft over de Germanen

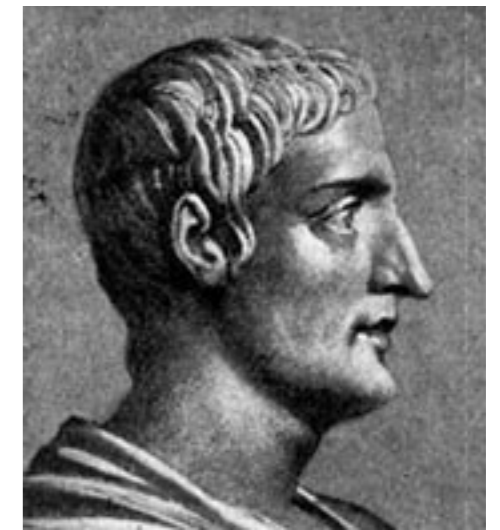
De Romeinse schrijver Publius Cornelius Tacitus (ca. 55-120) beschrijft het Germaanse volk in zijn boek *Germania*. Hierin vertelt hij over het leven van de Germanen zoals de religie, militaire organisatie, kinderen, het huwelijk. Sommige teksten geven ons inzicht in de maatschappij van de inheemse stammen die in Nederland woonden voordat de Romeinen kwamen. In hoeverre Tacitus betrouwbaar is, blijft de vraag. Hij had zeker een Romeins gekleurde bril op en zijn beschrijving van de Germanen zegt soms meer over de Romeinse normen dan over de Germaanse.

Huwelijk

Tacitus beschrijft de ceremonie en de verhoudingen van de man en de vrouw binnen het huwelijk. Man en vrouw wisselen allebei giften uit. De vrouw ontvangt van de man wapens die zij voor het nageslacht bewaart, en ook geeft zij haar aanstaande echtgenoot wapentuig. De uitwisseling van giften is de rituele voltrekking van het huwelijk. De vrouw is van dezelfde leeftijd als de man wanneer zij in het huwelijksbootje stappen, anders dan Tacitus gewend was. De vrouw moet wel als maagd het huwelijk in en de relatie blijft geheel monogaam. Tacitus beredeneerde dat overspel bijna niet voorkwam omdat de mensen simpelweg te ver van elkaar vandaan woonden.

De opvoeding

Tegenwoordig kunnen we op verschillende manieren voorkomen om zwanger te worden. Hoe deden ze dit vroeger? Dat de mensen er toen ook manieren voor hadden blijkt onder andere uit de tekst van Tacitus waarbij hij meldt dat het beperken van kinderen binnen het huwelijk verboden was bij Germanen. Tacitus merkt ook op dat moeders hun kinderen zelf met de borst voeden. In het Romeinse Rijk gebeurde dit vaak door voedsters of slavinnen. Tacitus schrijft over de opvoeding:

Binnenshuis lopen kinderen er overal naakt en vuil bij, en zo krijgen ze de ledematen, de lichamen die wij zo bewonderen. Kinderen van de hoogste klasse worden niet vertroeteld en je ziet dus geen verschil met die van de laagste klasse: ze leven te midden van het hetzelfde vee, op dezelfde grond, totdat de vrijgeborenen op een bepaalde leeftijd een aparte groep vormen en zich door hun dapperheid onderscheiden.

Huiselijk leven en tijdverdrif

Van de dagbesteding schetst Tacitus een beeld van luie Germanen. Doorgaans woonden alle Germanen op een boerderij, en het feit dat de boerderij draaiende gehouden moet worden, zou Tacitus kunnen zijn ontgaan:

Ze slapen meestal lang uit en wassen zich dadelijk na het wakker worden. Doorgaans doen ze dat natuurlijk met warm water, want de winter duurt er zeer lang. Na het wassen gebruiken ze de maaltijd, waarbij ieder een stoel voor zich alleen heeft en een eigen tafel. Daarna vertrekken ze voor zaken en ook vaak naar feesten, gewapend en al. Dag en nacht doordrinken wordt niemand tot schande aangerekend.

Boven: een portret van Tacitus.

Hiernaast: Spelende kinderen in ijzertijd kleding. In archeologische park Lejre, te Denemarken.